

Referat af professor N. Herlitz's foredrag i forfatningskommissionen den 24. november 1949.

På et plenarmøde i forfatningskommissionen torsdag den 24. november 1949 holdt professor N. Herlitz, Stockholms Högskola, et foredrag om den svenske justitieombudsmands-institution og offentlighedsprincippet i den svenske forvaltning.

Professor Herlitz redegjorde indledningsvis for de svenske bestemmelser om justitieombudsmandens funktioner.

Justitieombudsmanden kan tage initiativet til ny lovgivning, — hvilket dog ikke sker i særlig stor udstrækning. Men hans hovedopgave er indgriben i konkrete tilfælde i anledning af iagttagelser, han har gjort under sit arbejde. Dette arbejde udfører han helt selvstændigt. Rigsdagen giver ham ikke instruktioner. Han afgiver visselig en årlig beretning til rigsdagen, men ikke med det formål, at rigsdagen skal tage standpunkt, selv om det naturligvis kan forekomme, at „första lagutskottet“ under sin granskning af justitieombudsmandens beretning finder anledning til at fremkomme med bemærkninger.

I almindelighed kan det siges, at justitieombudsmands-institutionen fra alle sider anses som en nyttig institution i statslivet. Det hører til justitieombudsmandens opgaver at føre kontrol med domstolene; måske er hans opmærksomhed ofte i særlig grad koncentreret på dette område, fordi de skiftende justitieombudsmænd oftest har været domstolsjurister, selv om man undertiden har anbefalet også en gang imellem at vælge en advokat eller en videnskabeligt arbejdende jurist. Justitieombudsmandens vigtigste opgave er imidlertid kontrollen med statens administration. I parentes kan det bemærkes, at der har været rejst spørgsmål om at udvide justitieombudsmandens funktioner til også at omfatte den kommunale administration. Der var her ikke tænkt på de folkevalgte tillidsmænd, men på tjenestemændene i de kommunale administrationer. Tanken har imidlertid ikke været populær, og man kan sikkert sige, at emnet nu ikke er på dagsordenen.

Størst betydning har det, at justitieombudsmanden kan gribe ind, hvor han har den opfattelse, at de fejl, som er begået, er egnet til at „bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter“.

Justitieombudsmanden foretager adskillige inspektionsrejser rundt i landet, ligesom omtale i aviserne ofte fører til, at han bliver opmærksom på opståede sager. Hvem som helst kan klage til justitieombudsmanden, men naturligvis vil det hyppigst være de forurettede, der selv gør det. Det må betragtes som en stor fordel, at de forurettede kommer til at nyde godt af justitieombudsmandens bistand, hvis der rejses sag. Herved anerkendes den „lille private“ mands interesser som en almen interesse.

Hvad er så resultatet af justitieombudsmandens indgriben? Lad mig først betone, at justitieombudsmanden utvivlsomt udretter meget i al stilhed under inspektionsrejserne rundt i landet. Han giver her megen vejledning til underordnede myndigheder, uden at